

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA W RZESZOWIE

LRZ.411.4.11.2024

Pani
Małgorzata Bąk
Dyrektor
Centrum Administracyjnego
do Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych
Dom dla Dzieci „Dobrawa” w Rzeszowie
ul. Nizinna 30/1
35-303 Rzeszów

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/24/004 Realizacja zadań opiekuńczo-wychowawczych w domach dziecka w latach 2022-2024 oraz
sprawdzenie wykonania wniosków pokontrolnych sformułowanych w ramach kontroli P/21/098 Realizacja
zadań opiekuńczo-wychowawczych w domach dziecka

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Dom dla Dzieci „Dobrawa” w Rzeszowie ¹ , ul. Nizinna 30/1, 35-303 Rzeszów
Kierownik jednostki kontrolowanej	Małgorzata Bąk, Dyrektor Centrum Administracyjnego do Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Rzeszowie ² , od dnia 1 sierpnia 2020 r. do chwili obecnej.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Organizacja procesu udzielania pomocy w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. 2. Realizowanie działań opiekuńczo-wychowawczych. 3. Realizacja wniosków pokontrolnych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2022-2024 (badaniami kontrolnymi mogą być objęte również dowody sporządzone przed i/lub po tym okresie, dotyczące zagadnień objętych kontrolą).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontroler	Łukasz Tur, Główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/160/2024 z 6 grudnia 2024 r.

akta kontroli str. 2

¹ Dalej: *Dom Dziecka* lub *Placówka*.

² Dalej: *Dyrektor* lub *Dyrektor Centrum*.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Dom Dziecka będący placówką opiekuńczo-wychowawczą typu socjalizacyjnego spełniał warunki formalne określone przepisami ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁵ w zakresie miejsca prowadzenia działalności. Wszyscy zatrudnieni w Centrum Administracyjnym do Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Rzeszowie⁶, którzy świadczyli pracę m.in. na rzecz wychowanków kontrolowanej Placówki, spełniali wymogi w zakresie posiadanych kwalifikacji. Zapewniało to właściwą realizację zadań i obowiązków względem dzieci przebywających w Domu Dziecka. Pracownicy podnosili swoje kwalifikacje zawodowe poprzez uczestnictwo w licznych szkoleniach, kursach. Wychowankom została zapewniona opieka i pomoc psychologiczna oraz pedagogiczna.

Stworzone w Placówce warunki lokalowe odpowiadały warunkom określonym w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej⁷ i zapewniały wychowankom bezpieczną przestrzeń do mieszkania, rozwoju, zabawy oraz nauki.

Realizowane w Placówce w latach 2022 – 2024 zadania opiekuńczo – wychowawcze były stosowne do zdiagnozowanych potrzeb dzieci i zapewniały realizację celów i działań oraz pomoc w rozwiązywaniu problemów wskazywanym m.in. w diagnozach psychofizycznych i planach pomocy. W Placówce rzetelnie prowadzono dla każdego podopiecznego karty pobytu dziecka; karty udziału w zajęciach prowadzonych przez psychologa i pedagoga; arkusze badań i obserwacji psychologicznych oraz pedagogicznych.

W latach 2022-2024 w Placówce, nie przekraczano limitów wynikających z przepisów rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej w zakresie liczby dzieci uczestniczących w zajęciach opiekuńczych i wychowawczych, prowadzonych przez pedagoga oraz psychologa, w procesach wychowawczych. Liczba uczestników dostosowywana była do charakteru i potrzeb prowadzonych zajęć.

Dla wychowanków Domu dla Dzieci „Dobrawa” prawidłowo przeprowadzano okresowe oceny sytuacji dziecka. Dochowane były w tym zakresie terminy, a oceny każdego dziecka przeprowadzane były, w okresie objętym kontrolą, nie rzadziej niż co pół roku.

W Placówce prawidłowo prowadzone były działania zmierzające do usamodzielnienia wychowanków w związku z osiągnięciem przez nich pełnoletności, a jako przykład dobrej praktyki w ocenie NIK należy wskazać utworzenie w trakcie kontroli w budynku Centrum samodzielnego mieszkania i udostępnienie go dwóm wychowankom. Działanie to w ocenie NIK dodatkowo wspomagało proces usamodzielniania się wychowanków.

Stwierdzone w kontroli nieprawidłowości dotyczyły przekroczenia maksymalnej liczby wychowanków, niezapewnienia w dwóch okresach⁸ opieki psychologa. W trakcie kontroli ustalono także, że w diagnozach psychofizycznych dzieci nie zostały wskazane wymogi w zakresie działań jakie powinny być podejmowane w Placówce na rzecz usamodzielniania się wychowanków.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 177 ze zm.; dalej: *ustawa o pieczy zastępczej*.

⁶ Dalej: *Centrum*.

⁷ Dz. U. Nr 292 poz. 1720 ze zm.; dalej: *rozporządzenie w sprawie pieczy zastępczej*.

⁸ od 18.03 do 02.04.2023 r. oraz od 01.03 do 31.05.2024 r.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Organizacja procesu udzielania pomocy w placówkach opiekuńczo-wychowawczych

Opis stanu faktycznego

1.1

Decyzją z dnia 16 stycznia 2014 r. Wojewoda Podkarpacki zezwolił Gminie Miasto Rzeszów, na prowadzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego – Domu dla Dzieci „Dobrawa”. Zezwolenie dopuszczało utworzenie w Placówce 14 miejsc pobytu dla dzieci.

Zgodnie z § 5 ust. 5 Statutu stanowiącego załącznik nr 3 do Uchwały Rady Miasta Rzeszowa¹⁰, Domem Dziecka kieruje i reprezentuje Dyrektor Centrum.

Zgodnie zaś z ust. 7 tego paragrafu typ jednostki został określony w Regulaminie Organizacyjnym¹¹. Zgodnie z przepisem § 1 ust. 2 Regulaminu, Dom Dziecka był placówką typu socjalizacyjnego. Stosownie zaś do przepisu § 12 ust. 2 Regulaminu, Placówka mogła również sprawować opiekę nad dziećmi legitymującymi się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o lekkim lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, wymagającymi stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii oraz wymagających wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych. W okresie objętym kontrolą w Placówce przebywało czworo¹² dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności.

Zapisy zezwolenia Wojewody Podkarpackiego oraz uregulowań wewnętrznych były spójne, a Placówka udzielała świadczeń odpowiednich do jej typu. Dom Dziecka był placówką całodobową oraz zapewniał możliwość przyjmowania dzieci przez całą dobę¹³.

(akta kontroli Tom I str.3-32)

W Placówce obowiązywały przyjęte procedury wewnętrzne określające zasady dotyczące:

- bezpieczeństwa, opieki i wychowania dzieci obejmujące 46 procedur, instrukcji i wykazów (m.in. dot. ewakuacji, pierwszej pomocy, przyjęcia wychowanka, wyjść i wyjazdów, odwiedzin, zakupów czy wydawania środków pielęgnacyjnych i czystości),
- standardów postępowania higieniczno-sanitarnego obejmujące 19 procedur i wykazów (m.in. dot. szczepień ochronnych, sprzątanía łazienek i pokoi mieszkalnych, pobierania próbek moczu, przechowywania leków i szczepionek czy dezynfekcji)

⁹ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁰ Uchwała nr LXIV/1183/2013 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 3 grudnia 2013 r. w sprawie przekształcenia Zespołu Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych Dom dla Dzieci i Młodzieży „Mieszko” w Rzeszowie w Centrum Administracyjne do Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych i placówki opiekuńczo-wychowawczej pod nazwą: Dom dla Dzieci „Mieszko” w Rzeszowie i Dom dla Dzieci „Dobrawa” w Rzeszowie oraz nadania im statutów, dalej: Statut.

¹¹ Zarządzenie nr 3/2015 Dyrektora Centrum Administracyjnego do Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Rzeszowie z dnia 2 marca 2015 r. w sprawie ustalenia Regulaminów Organizacyjnych dla: Centrum Administracyjnego do Obsługi Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Rzeszowie, Domu dla Dzieci „Mieszko” w Rzeszowie oraz Domu dla Dzieci „Dobrawa” w Rzeszowie, dalej: Regulamin.

¹² Dwoje w stopniu umiarkowanym, jedno w stopniu lekkim, jedno zaliczone do osób niepełnosprawnych.

¹³ § 14 ust. 1 Regulaminu oraz pkt 1 Procedury przyjęcia nowego wychowanka z dnia 2 stycznia 2019 r.

- dokumentacji księgowo-finansowej obejmujące trzy zarządzenia Dyrektora m. in. dotyczące kontroli wewnętrznej i obiegu dokumentów finansowo-księgowych.

(akta kontroli Tom I str.231-263)

1.2

Dom Dziecka będący placówką opiekuńczo-wychowawczą typu socjalizacyjnego spełniał wymogi dotyczące miejsca jej prowadzenia określone ustawą o *pieczy zastępczej*¹⁴. Dom Dziecka zlokalizowany był w wyodrębnionym lokalu stanowiącym odrębną nieruchomość, dla którego została utworzona księga wieczysta¹⁵, wraz ze stosownym udziałem w nieruchomości gruntowej, przy ul. Nizinnej budynek 30 lokal 1. Placówka sprawowała trwały zarząd w stosunku do wydzielonego lokalu od 2015 r.¹⁶ natomiast od lutego 2020 r. trwały zarząd nad wszystkimi lokalami w budynku przy ul. Nizinnej 30 sprawowało Centrum¹⁷ co zostało uwidocznione w księdze wieczystej w Dziale II.

(akta kontroli tom I str.23-25 i 63-64)

Wojewoda wydał zezwolenia w trybie art. 106 ust. 3 i ust. 3a ustawy o pieczy zastępczej na funkcjonowanie w jednym wielorodzinnym budynku i na jednej nieruchomości więcej niż jednej placówki. Na ich podstawie w budynku nr 30 zlokalizowane były ponadto: Dom dla Dzieci „Mieszko”¹⁸ w lokalu 2A oraz Dom dla Dzieci „Bolesław”¹⁹ w lokalu 2B. Dla wskazanych lokali utworzone były odrębne księgi wieczyste. Na jednej nieruchomości gruntowej i w jednym budynku, poza placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, tj. Mieszko, Bolesław, Dobrawa, nie funkcjonowały inne podmioty zapewniające całodobową opiekę, wymienione w przepisie art. 106 ust. 2a ustawy o pieczy zastępczej. W związku z powyższym budynek, w którym funkcjonuje Dom Dziecka spełniał warunki w zakresie wymagań lokalowych oraz standardów opiekuńczo – wychowawczych.

(akta kontroli Tom I str.17-18)

1.3

W Placówce zapewnione zostały warunki lokalowe określone w § 18 ust. 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej. Pomieszczenia dla dzieci znajdowały się na dwóch kondygnacjach (parter i piętro) budynku stanowiącego odrębną nieruchomość. Dzieciom zapewniono zgodnie ze standardami dobre warunki do życia, nauki i zabawy. Dla dzieci wydzielonych zostało siedem pokoi mieszkalnych, w tym dwa pokoje trzyosobowe (oba o powierzchni ok. 18 m²), pięć pokoi dwuosobowych (jeden – ok 28 m², dwa – ok 17 m² i dwa – ok 13 m²). Pokoje mieszkalne usytuowane były na obu kondygnacjach budynku i wyposażone zostały w łóżka, biurka, lampki, komody, szafy, regały, półki i krzesła. Wyposażenie pokoi zapewniało możliwość przechowywania przez wychowanków rzeczy osobistych oraz odzieży, zabawek, książek, podręczników i drobnego sprzętu sportowego. Pokoje były właściwie doświetlone, kolorowe. W budynku na obu kondygnacjach wydzielone były także inne pomieszczenia stanowiące przestrzeń wspólną które wyposażone

¹⁴ w art. 106 ust. 2, 2a, 3, 3a ustawy o pieczy zastępczej.

¹⁵ KW nr RZ1Z/00202335/9.

¹⁶ Decyzja Prezydenta Miasta Rzeszowa z 12 marca 2015 r. znak BGM-IV.452.9.2015.

¹⁷ Decyzja Prezydenta Miasta Rzeszowa z 28 lutego 2020 r. znak BGM-IV.452.3.2019.GF.

¹⁸ Decyzja Wojewody Podkarpackiego znak S.II-9036/8/07 z 27 grudnia 2007 r. zmieniona decyzjami: S-I.9423.3.3.2013.BB z 16 stycznia 2014 r., S-I.9423.2.9.2014.BB z 18 lutego 2015 r., oraz S-I.9423.1.8.2018.BB z 27 listopada 2018 r.

¹⁹ Decyzja Wojewody Podkarpackiego z 27 listopada 2018 r. znak S-I.9423.1.9.2018.BB.

zostały w odbiorniki TV, zestawy wypoczynkowe (kanapy, fotele), stoły, krzesła, biurka oraz inne meble. Pomieszczenie na pierwszym piętrze (powierzchnia około 88 m²) dodatkowo wyposażono w stół bilardowy, stół do gry w ping ponga oraz dwa stoły do gry w piłkarzyki. Na pierwszym piętrze znajdowała się także sala komputerowa wyposażona w cztery stanowiska komputerowe. Pomieszczenie wspólne na parterze budynku zapewniało także możliwość wspólnego spożywania posiłków, które mogły być przygotowywane w aneksie kuchennym (powierzchnia ok 16 m²) wyposażonym w meble, naczynia i przybory kuchenne, lodówkę, zmywarkę i kuchenkę mikrofalową. Na obydwu kondygnacjach znajdują się łazienki każda wyposażona w dwa stanowiska z prysznicami, dwoma wc, zapewniające intymność oraz korzystanie zgodnie z zasadami higieny. Na wyposażeniu łazienek znajdowały się także pralki i suszarki mechaniczne, z których korzystali wychowankowie. Pomieszczenia Placówki utrzymane były w czystości i porządku. Wychowankowie mogli korzystać z nich w sposób zapewniający im intymność i poczucie bezpieczeństwa.

Nie stwierdzono występowania barier lub ograniczeń przy wejściu do budynku ani w pomieszczeniach wewnątrz.

(akta kontroli Tom I str.40-62)

1.4

Wojewoda w zezwoleniu określił liczbę miejsc w Placówce na 14. Zgodnie z § 4 ust. 1 i 3 Regulaminu organizacyjnego, Dom Dziecka był placówką całodobową, zapewniającą opiekę maksymalnie 14 wychowankom przez cały rok kalendarzowy i przez wszystkie dni tygodnia, co było zgodne z przepisem art. 95 ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej oraz zezwoleniem wojewody.

(akta kontroli Tom I str. 6 i 17-18)

W okresie objętym kontrolą, w placówce nie przebywało więcej niż 14 dzieci poza okresem od dnia 4 lipca 2023 r. do 31 grudnia 2024 r. We wskazanym okresie w Placówce przebywało 17 dzieci (powyższe zostało opisane w sekcji: Stwierdzone nieprawidłowości).

Zwiększenie liczby dzieci od dnia 4 lipca 2023 r. wynikało z faktu przyjęcia do Placówki czwórki rodzeństwa²⁰. Umieszczenie rodzeństwa w Placówce stanowiło realizację postanowienia Sądu Rejonowego w Rzeszowie III Wydział Rodzinny i Nieletnich z dnia 28 czerwca 2023 r.²¹ oraz postanowień Prezydenta Miasta Rzeszowa²² o skierowaniu rodzeństwa o kontrolowanej Placówki. Przyjęcie ww. rodzeństwa spowodowało zwiększenie liczby wychowanków w Placówce do 17.

Dyrektor Centrum wystąpiła niezwłocznie (4 lipca 2023 r.) do Wojewody Podkarpackiego z wnioskiem o wyrażenie zgodny na umieszczenie w Placówce trzech wychowanków ponad dopuszczalny limit 14 osób. Wojewoda, w związku ze złożonym wnioskiem, wszczął w dniu 10 lipca 2023 r. postępowanie w tym zakresie, a następnie po przeprowadzeniu w dniu 17 lipca 2023 r. kontroli doraźnej i stwierdzeniu braku podstaw do złożenia wniosku o przyjęcie czwórki dzieci i przekroczenia dopuszczalnego limitu wychowanków, wydał postanowienie²³ o zawieszeniu postępowania w tym zakresie.

Dyrektor wyjaśniła, że *przy podejmowaniu decyzji o przyjęciu dzieci do placówki uwzględnia przede wszystkim ich dobro, konsultuje ich sytuację z kuratorem (jeżeli jest to możliwe i kurator zna rodzinę) oraz z organizatorem rodzinnej pieczy*

²⁰ Trzech chłopców w wieku: M.S – 14 lat, A.S. – 13 lat, D.S. – 11 lat oraz jedna dziewczyna D.S. – 15 lat.

²¹ Sygn. Akt III Nsm 887/23.

²² Postanowienia z dnia 7 lipca 2023 r. sygn.. PI-PZ.4540.1.12.2023.1, PI-PZ.4540.1.13.2023.1, PI-PZ.4540.1.14.2023.1 oraz PI-PZ.4540.1.15.2023.1.

²³ Postanowienie Wojewody Podkarpackiego z dnia 24 lipca 2024 r. S-I.9423.3.24.2023.BB.

zastępczej (...) W omawianej sytuacji zaistniała konieczność pilnego odebrania dzieci ze środowiska rodzinnego. Dodatkowo Dyrektor Centrum wyjaśniła, że od tamtego czasu nie przyjmowano już nowych dzieci, a w związku z usamodzielnianiem się najstarszych stopniowo zmniejszała się liczba podopiecznych. Zwolnione zostały 2 miejsca. Obecnie limit miejsc przekroczony jest o 1, ale w roku 2025 zgodnie z planami usamodzielnienia kolejnych dwóch pełnoletnich wychowanków planuje opuszczenie placówki.

(akta kontroli Tom I str.264-269)

W trakcie trwania kontroli Dyrektor Centrum poinformowała pisemnie²⁴, iż z dniem 3 marca 2025 r. z Placówki wypisano jednego wychowanka co skutkowało osiągnięciem wymaganej maksymalnej liczby wychowanków w Placówce tj. 14.

(akta kontroli Tom II str. 296)

1.5

Zgodnie z regulacjami przyjętymi w § 13 Regulaminu w Placówce mogły przebywać dzieci powyżej 10 roku życia. Regulamin dopuszczał także, w wyjątkowych przypadkach, w szczególności związanych ze stanem zdrowia dziecka, gdy dotyczy to rodzeństwa lub nieletniej matki z dzieckiem możliwość przebywania w Placówce wychowanków poniżej 10 roku życia.

(akta kontroli Tom I str. 8)

W okresie objętym kontrolą w Placówce przebywało dwóch wychowanków poniżej 10 roku życia:

- 1) chłopiec ośmioletni przyjęty wraz ze starszym bratem (ukończone 10 lat w dniu przyjęcia) na podstawie postanowienia z dnia 10 lutego 2021 r. Sądu Rejonowego w Rzeszowie III Wydział Rodzinny i Nieletnich o tymczasowym umieszczeniu w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Chłopiec ze zdiagnozowanymi zaburzeniami aktywności i uwagi oraz innymi dziecięcymi zaburzeniami funkcjonowania społecznego. Matka chłopca miała ograniczoną władzę rodzicielską względem obu braci z uwagi na nadużywanie alkoholu i od trzech lat nie utrzymywała z nimi kontaktu. Bracia przebywali pod opieką ojca, który sporadycznie angażował się w opiekę, a od grudnia 2020 r. z uwagi na przemoc psychiczną, której doświadczali bracia objęci zostali procedurą Niebieskiej Karty.
- 2) chłopiec sześciolatek umieszczony w dniu 5 grudnia 2019 r. wraz ze starszą siostrą na podstawie postanowienia Sadu Rejonowego w Rzeszowie.

Wychowankowie zostali przyjęci zgodnie z art. 95 ust. 2 ustawy o pieczy zastępczej.

(akta kontroli Tom I str. 88-109)

1.6

W Placówce w latach 2022-2024 zatrudnionych było łącznie 16 wychowawców. Wszyscy wychowawcy zatrudnieni byli w pełnym wymiarze czasu. W okresie objętym kontrolą ośmiu wychowawców zrezygnowało z pracy w Placówce. Na dzień 31 grudnia 2024 r. zatrudnionych było 8 wychowawców w pełnym wymiarze czasu. Spośród tych ośmiu pracowników okres zatrudnienia trzech z nich rozpoczynał się przed okresem objętym kontrolą²⁵ natomiast pozostałych pięciu uzyskało zatrudnienia w latach objętych kontrolą tj. w 2023 r. – dwóch i w 2024 r. – trzech wychowawców.

²⁴ Pismo z dnia 5 marca 2025 r. CA.0910.7.10.2024 r.

²⁵ Jeden wychowawca zatrudniony od września 1989 r. jeden od stycznia 1997 r. i jeden od stycznia 2021 r.

Dyrektor Placówki oraz wychowawcy posiadali wykształcenie określone art. 98 ust. 1 pkt 1 ustawy o pieczy zastępczej oraz złożyli dokumenty poświadczające spełnienie warunków określonych art. 98 ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej.

(akta kontroli Tom I str.65-87)

Od dnia 1 stycznia 2019 r. zadania pedagoga w stosunku do wychowanków Placówki realizowały dwie osoby wspólnie dla wszystkich trzech Domów dla Dzieci administrowanych przez Centrum. Osoby te spełniały warunki określone art. 98 ust. 1 pkt 2 ustawy o pieczy zastępczej.

W okresie objętym kontrolą opiekę psychologiczną w Centrum, w tym wychowanków Domu dla Dzieci „Dobrawa” sprawowały trzy osoby, zatrudnione odpowiednio w następujących okresach:

- od 1 września 2019 r. do 17 marca 2023 r.,
- od 3 kwietnia 2023 r. do 29 lutego 2024 r.,
- od 1 czerwca 2024 r. do dnia zakończenia kontroli NIK²⁶.

Osoby zatrudnione w Centrum na stanowiskach pedagoga i psychologa spełniały warunki określone art. 98 ust. 1 pkt 3 ustawy o pieczy zastępczej oraz złożyły dokumenty poświadczające spełnienie warunków określonych w art. 98 ust. 3 tej ustawy.

(akta kontroli Tom I str. 65-87)

W dwóch okresach tj. od 18 marca 2023 r. do 2 kwietnia 2023 r. oraz od 1 marca 2024 r. do 31 maja 2024 r. w Centrum na stanowisku psychologa nie była zatrudniona żadna osoba.

(akta kontroli str. Tom I str. 411-452)

Osoba zatrudniona w Centrum jako pracownik socjalny spełniała wymóg określony art. 98 ust. 1 pkt 6 oraz przedłożyła dokumenty poświadczające spełnienie warunków określonych art. 98 ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej. Wszystkie pozostałe osoby zatrudnione w Centrum na stanowiskach i funkcjach administracyjnych i pomocniczych²⁷ złożyły dokumenty poświadczające spełnienie wymogów określonych art. 98 ust 3 pkt 3, pkt 3a i pkt 4 ustawy o pieczy zastępczej.

(akta kontroli Tom II str. 2-20)

W okresie objętym kontrolą Centrum zawarło z 18 osobami „Porozumienia o wykonywaniu świadczeń wolontarystycznych”²⁸, których realizacja w latach szkolnych: 2021/2022; 2022/2023; 2023/2024 i 2024/2025 obejmowała okres objęty kontrolą. W poszczególnych latach szkolnych zostało zawartych odpowiednio: 5; 1; 8 i 4 Porozumienia. Wszystkie osoby, z którymi zostały zawarte Porozumienia, przedłożyły dokumenty potwierdzające, iż nie figurują w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym (art. 98 ust. 3 pkt 3a, w związku z art. 99 ust. 4 ustawy o pieczy zastępczej).

W posiadanej przez Centrum dokumentacji niżej wymienionych osób, z którymi zawarte zostały Porozumienia, brak było:

²⁶ Tj. do dnia 7 marca 2025 r.

²⁷ Stanowiska i funkcje: główny księgowy; starszy specjalista ds. kadr i płac; specjalista ds. administracyjnych; specjalista administracyjno-gospodarczy; specjalista intendent; intendent; starsza pielęgniarka; rzemieślnik ds. gospodarczych; kierowca-konserwator; kucharka; kucharz; sprzątaczką; praczką.

²⁸ Dalej: „Porozumienia”

- w przypadku czterech osób oświadczeń o spełnianiu warunków określonych art. 98 ust. 3 pkt 1²⁹, pkt 2³⁰ i pkt 3³¹ ustawy o pieczy zastępczej;
- w przypadku 18 osób zaświadczeń potwierdzających spełnianie wymogu określonego art. 98 ust. 3 pkt 4³² ustawy o pieczy zastępczej.

Z sześcioma osobami, Centrum zawarło Porozumienia pomimo, iż w dniu ich podpisania, nie został spełniony warunek określony w art. 98 ust. 3 pkt 3a ustawy o pieczy zastępczej. Powyższe zostało opisane w pkt 4 w sekcji; *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Dokumenty potwierdzające spełnianie wyżej określonego warunku zostały przez wolontariuszy przedłożone w terminie od 1 do 10 dni po podpisaniu Porozumień.

(akta kontroli Tom I str. 411-452)

W dniu 13.12.2024 r. zostało podpisane Porozumienie o współpracy pomiędzy Fundacją Study Buddy z siedzibą w Krasnem³³ a Centrum, dotyczące organizacji wolontariatu ponadprogramowego w Centrum, w okresie od października 2024 do czerwca 2026 r. Porozumienie z Fundacją nie określało liczby osób realizujących wolontariat w zakresie pomocy w edukacji wychowanków domów dla dzieci administrowanych przez Centrum w tym Placówki objętej niniejszą kontrolą.

Do Porozumienia z Fundacją zostały załączone dokumenty 14 wolontariuszy, które potwierdzały ich niekaralność, poprzez brak wpisów o karalności w Kartotece Karnej Krajowego Rejestru Karnego (art. 98 ust. 3 pkt 3 ustawy o pieczy zastępczej).

W Centrum przed podpisaniem Porozumienia z Fundacją nie dopełniono obowiązku weryfikacji w stosunku do 14 wolontariuszy spełniania przez nich warunków określonych art. 98 ust. 3 pkt 1, pkt 2, pkt 3a i pkt 4 ustawy o pieczy zastępczej co opisano w pkt 5 w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli Tom I str. 411-452)

W okresie objętym kontrolą, wychowawcy Domu dla Dzieci „Dobrawa” uczestniczyli w każdym roku objętym kontrolą w czterech superwizjach zespołowych. Celem każdej superwizji była analiza, refleksja i zespołowe spojrzenie na indywidualne sytuacje problemowe danego pracownika, w kontekście jego pracy wychowawczej, wspólne wyciąganie wniosków i poszukiwanie rozwiązań. Spotkania te służyły rozwojowi kompetencji i pogłębianiu świadomości nad własnym stylem pracy. Były sposobem wsparcia emocjonalnego i zapobiegania tzw. wypaleniu zawodowemu.

W latach 2022-2024 pracownicy Placówki uczestniczyli w konferencjach, seminariach, szkoleniach zarówno wewnętrznych jak zewnętrznych o zróżnicowanej tematyce, przykładowo:

- IV Podkarpackie Seminarium o Polityce Społecznej „Zdrowie psychiczne – obszary wsparcia i wyzwania dla instytucji pomocy i integracji społecznej”;
- VII Ogólnopolska Konferencja „Deinstytucjonalizacja – jak ją rozumieć w pieczy zastępczej”;

²⁹ Art. 98 ust. 3 pkt 1 „nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest jej zawieszona ani ograniczona”.

³⁰ Art. 98 ust. 3 pkt 2 „wypełnia obowiązek alimentacyjny - w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do niej wynika z tytułu egzekucyjnego”.

³¹ Art. 98 ust. 3 pkt 3 „nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe”.

³² Art. 98. Ust. 3 pkt 4 „jest zdolna do pracy w placówce opiekuńczo-wychowawczej, co zostało potwierdzone zaświadczeniem lekarskim o braku przeciwwskazań do tej pracy”.

³³ Dalej: „Porozumienie z Fundacją”

- Szkolenie „Dzieci Cudzoziemskie w pieczy zastępczej”;
- Szkolenie „Wychowanek pod wpływem środków odurzających – jak postępować”;
- Szkolenie „Standardy ochrony małoletnich”;
- Szkolenie „Więzi jako czynnik chroniący rozwój dziecka”;
- Szkolenie „Udzielanie pierwszej pomocy”.

(akta kontroli Tom I str. 137-196)

1.7

W latach 2022-2024 w Centrum przeprowadzonych zostało łącznie 19 kontroli z tego cztery kontrole³⁴ przeprowadzone zostały w Domu Dziecka.

Trzy z tych kontroli, po jednej w każdym z lat objętych kontrolą, przeprowadzonych zostało przez pracowników Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Rzeszowie. Zakres przedmiotowy tych kontroli dotyczył warunków sanitarnych oraz warunków żywienia dzieci przebywających w placówce. We wskazanych kontrolach nie stwierdzono nieprawidłowości.

Jedna kontrola w 2023 r. przeprowadzona została przez Wojewodę Podkarpackiego i dotyczyła przyjęcia dzieci ponad dopuszczalny limit 14 osób. W kontroli stwierdzono przyjęcie dzieci ponad dopuszczalny w oparciu o przepis art. 95 ust. 3 *ustawy o pieczy* limit. Wojewoda wydał zalecenie polegające na przestrzeganiu przepisów prawa przy przyjmowaniu do Placówki dzieci ponad dopuszczalny limit.

W zakresie realizacji wniosków pokontrolnych dotyczących przedmiotowej kontroli wojewody, Dyrektor wyjaśniła, że (...) *przy podejmowaniu decyzji o przyjęciu dzieci do placówki uwzględnia przede wszystkim ich dobro, konsultuje ich sytuację z kuratorem (jeżeli jest to możliwe i kurator zna rodzinę) oraz z organizatorem pieczy zastępczej. Przy swoich działaniach przestrzega przepisów prawa. W omawianej sytuacji zaistniała konieczność pilnego odebrania dzieci ze środowiska rodzinnego.*

(akta kontroli Tom I str. 106-109)

W okresie objętym kontrolą do Dyrektora Centrum nie wpłynęły żadne skargi związane z organizacją pieczy zastępczej i zakresem jej realizacji.

(akta kontroli Tom I str. 107)

Do Wojewody Podkarpackiego oraz do Prezydenta Miasta Rzeszowa w latach 2022-2024 nie wpłynęły żadne skargi dotyczące funkcjonowania kontrolowanej Placówki.

(akta kontroli Tom II str. 21-24)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W Placówce po przyjęciu czwórki rodzeństwa w okresie od dnia 4 lipca 2023 r. do dnia 3 marca 2025 r. przebywała większa niż dopuszczalna w oparciu o przepis art. 95 ust. 3 *ustawy o pieczy zastępczej* oraz § 4 ust. 3 Regulaminu organizacyjnego liczba wychowanków. W okresie od dnia 4 lipca 2023 r. do 1 września 2023 r. wg Ewidencji Wychowanków Domu dla Dzieci „Dobrawa” w Placówce przebywało łącznie 17 wychowanków³⁵, w okresie od dnia 2 września 2023 do 21 czerwca 2024 r. – 16 wychowanków oraz w okresie od dnia 22 czerwca 2023 r. do 31 grudnia 2024 r. – 15 wychowanków. Powyższe stanowiło naruszenie ww. przepisów.

³⁴ Jedna kontrola w 2022 r., dwie kontrole w 2023 r. i jedna w 2024 r.

³⁵ Jeden wychowanek będący w Ewidencji wychowanków Domu dla Dzieci „Dobrawa” faktycznie mieszkał w internacie przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci Niewidomych i Słabowidzących w Krakowie gdzie kontynuował naukę.

Dyrektor Centrum wyjaśniła, że *Przekroczenie regulaminowej liczby miejsc w Domu dla Dzieci „Dobrawa” zostało spowodowane przyjęciem w roku 2023 czteroosobowego rodzeństwa z terenu miasta Rzeszowa. Wówczas w Domu „Dobrawa” liczba wychowanków wynosiła 17, gdzie jeden z najstarszych podopiecznych przebywał w SOSW dla Dzieci Niedowidzących w Krakowie. Od tamtego czasu nie przyjmowano już nowych dzieci, a w związku z usamodzielnianiem się najstarszych stopniowo zmniejszała się liczba podopiecznych. (...) Dyrektor tutejszego Centrum przy podejmowaniu decyzji o przyjęciu dzieci do placówki uwzględnia przede wszystkim ich dobro, konsultuje ich sytuację z kuratorem (jeżeli jest to możliwe i kurator zna rodzinę) oraz z organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej. Przy swoich działaniach przestrzega przepisów prawa. W omawianej sytuacji zaistniała konieczność pilnego odebrania dzieci ze środowiska rodzinnego.*

(akta kontroli str.106-109)

NIK wskazuje, że w trakcie trwania kontroli Dyrektor Centrum poinformowała o osiągnięciu z dniem 3 marca 2025 r. wymaganej maksymalnej liczby 14 wychowanków przebywających w Placówce. Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w Rzeszowie³⁶ nad jednym z wychowanków została przejęta bieżąca piecza w drodze zabezpieczenia w toczącym się postępowaniu o ustanowienie rodziny zastępczej.

((akta kontroli Tom II str. 296)

2. W okresach od 18.03 do 02.04.2023 r. oraz od 01.03 do 31.05.2024 r. w Centrum nie była zatrudniona osoba na stanowisku „psycholog”.

W związku z powyższym, Dyrektor Centrum wyjaśniła, że: etat psychologa nie był obsadzony w związku z ustaniem stosunków pracy poprzednich pracowników. Jednocześnie w okresach w których etat nie był obsadzony prowadzone były nabory na wolne stanowisko psychologa w Centrum. Kandydaci biorący udział w tych postępowaniach nie decydowali się na przyjęcie proponowanych warunków pracy.

W okresach, w których w Centrum nie była zatrudniona osoba na stanowisku psychologa, opiekę i wsparcie dla dzieci w Domu dla Dzieci „Dobrawa” zapewniali wychowawcy posiadający wyższe wykształcenie kierunkowe oraz wieloletnie doświadczenie w pracy z dzieckiem. Wsparcia podopiecznym udzielali również pedagodzy. Od 1 marca do 31 maja 2024 r. w sytuacjach trudnych wsparcia udzielała osoba zatrudniona na stanowisku wychowawcy w Domu dla Dzieci „MIESZKO”. Osoba ta ukończyła studia na kierunku „Psychologia kliniczna”, obroniła pracę dyplomową i oczekiwała na wydanie dyplomu. Z dniem 1.06.2024 osoba ta została zatrudniona w Centrum na stanowisku „psycholog”.

(akta kontroli Tom I str. 411-451)

3. W posiadanej przez Centrum dokumentacji osób, z którymi zostały zawarte „Porozumienia o wykonywaniu świadczeń wolontarystycznych”, których realizacja obejmowała okres objęty kontrolą, brak było:

³⁶ Sygn. Akt III Nsm 218/25 z dnia 25.02.2025 r.

- w przypadku czterech osób oświadczeń o spełnianiu warunków określonych art. 98 ust. 3 pkt 1³⁷, pkt 2³⁸ i pkt 3³⁹ ustawy o pieczy zastępczej;

W powyższej sprawie, Dyrektor Centrum wyjaśniła, iż Placówka nie jest w posiadaniu dokumentacji pn. „Oświadczenie wolontariusza udzielającego pomocy wychowankowi przebywającemu w placówce opiekuńczo-wychowawczej”, w której zawarte były by informacje o spełnianiu przez wolontariuszy warunków określonych art. 98 ust. 3 pkt 1, pkt 2 i pkt 3 ustawy o pieczy zastępczej.

- W przypadku 18 osób zaświadczeń potwierdzających spełnianie wymogu określonego art. 98 ust. 3 pkt 4 ustawy o pieczy zastępczej;

Dyrektorka Centrum wyjaśniła, iż: *dotychczas od żadnego z wolontariuszy nie zdobywaliśmy zaświadczeń lekarskich, o których mowa w art. 98 ust. 3 pkt 4 ustawy o pieczy zastępczej.*

(akta kontroli Tom I str. 411-451)

4. Z sześcioma osobami, Centrum zawarło Porozumienia pomimo, iż w dniu ich podpisania, wymagana dokumentacja poświadczająca spełnianie przez przyszłych wolontariuszy warunku określonego art. 98 ust. 4 pkt 3a ustawy o pieczy zastępczej nie została przedłożona.

W powyższej sprawie, Dyrektor Centrum wyjaśniła, iż: *Kwestie wolontariatu w tut. Centrum są organizowane w następujący sposób: Specjalista do Spraw Administracji oraz Dyrektor gromadzą wszystkie niezbędne dokumenty dotyczące wolontariuszy, przygotowują porozumienie, ustalają zakres świadczonych usług ze strony wolontariusza – przedmiot, z którego będzie pomagał wychowankom i częstotliwość jego wizyt. Dopiero po zebraniu wszelkich niezbędnych informacji i zgromadzeniu dokumentacji dochodzi do pierwszego kontaktu wolontariusza z dzieckiem. Termin tego spotkania ustala wolontariusz z wychowawcami danego Domu lub Dyrektorem.*

(akta kontroli Tom I str. 443-451)

5. Przed podpisaniem przez Centrum w dniu 13.12.2024 r. Porozumienia o współpracy z Fundacją Study Buddy, dotyczące organizacji wolontariatu ponadprogramowego m.in. w Domu dla Dzieci „Dobrawa”, w Centrum nie zostały zgromadzone dokumenty potwierdzające spełnianie przez 14 osób-wolontariuszy warunków określonych art. 98 ust. 3 pkt 1, pkt 2, pkt 3a i pkt 4 ustawy o pieczy zastępczej.

Dyrektor Centrum w związku z powyższym wyjaśniła: *Przed podpisaniem umowy Dyrektor tut. Centrum spotkał się z przedstawicielami Fundacji (...) i ustnie ustalił zasady współpracy, w tym kwestie rekrutowania wolontariuszy, wymaganych dokumentów oraz kwestie podpisywania z nimi porozumień. Ostatecznie do Domów dla Dzieci przychodzą wolontariusze sprawdzeni i zakwalifikowani przez Fundację. W związku z kontrolą, Dyrektor zwrócił się do Prezes Fundacji o przesłanie dokumentacji, jaką gromadzą w związku z podpisywaniem porozumień ze swoimi wolontariuszami. W odpowiedzi otrzymano (...) skany z Rejestru Sprawców na Tle Seksualnym poszczególnych wolontariuszy.*

³⁷ Art. 98 ust. 3 pkt 1 „nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest jej zawieszona ani ograniczona”.

³⁸ Art. 98 ust. 3 pkt 2 „wypełnia obowiązek alimentacyjny - w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do niej wynika z tytułu egzekucyjnego”.

³⁹ Art. 98 ust. 3 pkt 3 „nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe”.

Fundacja nie przesłała zaświadczeń o niekaralności, ponieważ wolontariusze dostarczyli je do osobiście do Centrum. Pracownicy Fundacji poinformowali, że nie posiadają żadnych dodatkowych dokumentów. Mając jednak na uwadze chęć dalszej współpracy i pomocy wychowankom naszych placówek, w najbliższym czasie będą gromadzić dokumenty zgodnie z zapisem art. 98 ust. 3 pkt 1,2,4 w zw. z art. 99 ust. 4 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

(akta kontroli Tom I str. 411-451)

OCENA CZĄSTKOWA

Realizacja zadań opiekuńczo – wychowawczych oraz proces udzielania pomocy wychowankom w Domu Dziecka zasadniczo przebiegał zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, a także uregulowaniami wewnętrznymi.

Placówka zapewniała swoim wychowankom niezbędne warunki organizacyjne, kadrowe i lokalowe, które dawały dzieciom poczucie domowej atmosfery oraz realizowała określone cele i ustalony zakres zadań, który był zgodny z przepisami prawa i uregulowaniami wewnętrznymi.

Kadra zatrudniona w Placówce spełniała wymogi wynikające z przepisów ustawy o pieczy zastępczej oraz posiadała wymagane kwalifikacje do sprawowania opieki nad wychowankami.

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, przyjęcie do Domu dla Dzieci „Dobrawa” trójki dzieci ponad stan 14 osób określony w art. 95 ust. 3 ustawy o pieczy zastępczej, zezwoleniu Wojewody Podkarpackiego oraz Regulaminie organizacyjnym nastąpiło pomimo nie spełnienia przez Placówkę kryteriów określonych w art. 95 ust. 3a ww. ustawy. Podyktowane było jednak szczególnymi okolicznościami, w których to przyjęcie nastąpiło. Przekroczenie nastąpiło w wyniku przyjęcia czwórki rodzeństwa, na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego oraz skierowania Prezydenta Miasta Rzeszowa, a Dyrektor Placówki wystąpił do Wojewody Podkarpackiego o wyrażenie zgody na przekroczenie limitu wychowanków. Pomimo czasowego przekroczenia maksymalnej liczby wychowanków przebywających w Placówce nie wpłynęło to w ocenie NIK na obniżenie standardów opieki i pomocy oraz warunków mieszkaniowych, które Placówka spełniała poprzez wygospodarowanie dodatkowego pokoju mieszkalnego oraz zatrudnienie wychowawcy.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia zawarcie przez Dyrektora Centrum z 18 osobami porozumień o wykonywaniu m.in. w Placówce świadczeń wolontarystycznych, których realizacja obejmowała okres objęty kontrolą oraz nawiązanie współpracy z podmiotem wyspecjalizowanym w świadczeniu takich usług. Zgodnie z art. 98 ust. 3 w związku z art. 99 ust. 4 ustawy o pieczy zastępczej w placówce opiekuńczo-wychowawczej z dziećmi może pracować osoba, która spełnia wymagania określone w tym przepisie. W Placówce dopuszczono do pracy z dziećmi wolontariuszy, którzy nie udokumentowali spełniania warunków wymienionych ww. przepisie ustawy.

W Placówce nie zapewniono w dwóch okresach⁴⁰ zatrudnienia na stanowisku psychologa.

OBSZAR

2. Realizowanie działań opiekuńczo-wychowawczych

Opis stanu
faktycznego

2.1

W latach 2022-2024 do Placówki, zgodnie z Ewidencją Wychowanków, przyjętych zostało dziewięć dzieci, w tym troje w 2022 r. oraz sześć w 2023 r. (w 2024 r.

⁴⁰ Od dnia 18.03 do 02.04.2023 r. oraz od dnia 01.03 do 31.05.2024 r.

nie zostało przyjęte żadne dziecko z uwagi na opisane w obszarze I pkt. 1.4 przekroczenie maksymalnej liczby wychowanków).

(akta kontroli Tom I str. 264-269)

W oparciu o analizę dokumentów 12 wychowanków, w tym wszystkich przyjętych w okresie objętym kontrolą, ustalono, że dla 11 zostały sporządzone diagnozy rozwoju psychofizycznego (*dalej: diagnozy*). Nie sporządzono diagnozy dla przyjętego małoletniego obywatela Wielkiej Brytanii, który został doprowadzony do Domu Dziecka przez Policję w związku z brakiem miejsc w placówkach interwencyjnych⁴¹.

(akta kontroli Tom I str. 410)

Ustalono, że 11 diagnoz poddanych kontroli sporządzonych było zarówno przez psychologa jak i pedagoga zatrudnionych w Centrum. Jedna diagnoza sporządzona była przez pedagoga.

Diagnozy były opracowywane niezwłocznie po przyjęciu wychowanków do Placówki, tj. w terminie nieprzekraczającym 14 dni od daty przyjęcia. Badane diagnozy zawierały wszystkie wymagane elementy określone w § 14 ust. 1, 2, 3 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*. Wszystkie uwzględniały: analizę rozwoju dziecka, jego mocnych i słabych stron oraz potrzeb w zakresie opiekuńczym, rozwojowym, emocjonalnym i społecznym. W diagnozach ujęte były przyczyny kryzysu w rodzinie oraz jego wpływ na rozwój dziecka i relacje dziecka z jego najbliższym otoczeniem. Diagnozy zawierały stosownie do wieku, rozwoju i doświadczenia dziecka wskazania dotyczące m.in. dalszej pracy pedagogicznej, programu terapeutycznego oraz pracy z rodziną dziecka. W diagnozach sporządzanych w okresie objętym kontrolą zawarto kwestie dotyczące: mocnych stron dziecka oraz potrzeb w zakresie opiekuńczym, rozwojowym, emocjonalnym i społecznym, przyczyn kryzysu w rodzinie oraz jego wpływu na rozwój dziecka, opis relacji dziecka z najbliższym otoczeniem oraz osobami dla niego ważnymi.

W ośmiu przypadkach diagnozy nie zawierały zapisów dotyczących kwestii objęcia wychowanka przygotowaniem do usamodzielnienia – zgodnie z wymogami § 14 ust. 4 pkt 5 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*.

(akta kontroli Tom I str. 270-409, Tom II str. 151-190)

2.2

W Placówce obowiązywały procedury wewnętrzne określające postępowanie wychowanków oraz wychowawców w zakresie pomocy wychowankom w niżej wymienionych zakresach m.in:

- przyjęcia nowego wychowanka,
- zwalniania wychowanków do domu rodzinnego,
- zwalniania wychowanków poza teren placówki,
- możliwości odwołania wychowanka od zaleconych kar,
- ucieczki wychowanka lub samodzielnego opuszczenia placówki,
- udzielenia pomocy wychowankowi, któremu wyrządzono krzywdę,
- współpracy z rodzinami wspierającymi,
- postępowania w razie wypadku wychowanka,
- wyjścia z dziećmi poza placówkę,

⁴¹ W dniu 8 sierpnia 2022 r. do placówki o godz. 5:30 przyjęto małoletniego obywatela Wielkiej Brytanii Max H., który został doprowadzony przez Policję w związku z brakiem miejsc w placówkach interwencyjnych. Chłopiec wrócił pod opiekę biologicznego ojca na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Rzeszowie sygn. akt III Nsm 1140/22 w dniu 12 sierpnia 2022 r.

- przebiegu dyżuru nocnego,
- postępowania wobec wychowanków będących pod wpływem środków odurzających/alkoholu.

Obowiązujące w Placówce regulacje wewnętrzne (statut, regulamin organizacyjny, procedury wewnętrzne) określały sposób przekazywania i dokumentowania informacji o dzieciach, procedury postępowania w przypadku przemocy, prawa i obowiązki wychowanków, w tym dotyczące kar i nagród. Opracowane uregulowania, zasady i systemy oceny określały procedury pozytywnej dyscypliny, a przyjęte metody wychowawcze oraz zapisy dotyczące oceny i kar nie naruszały godności dziecka i służyły prawidłowemu procesowi wychowawczemu.

W ww. procedurach określono zasady dotyczące m.in.:

- dokumentowania i przekazywania informacji pomiędzy pracownikami Placówki na temat dzieci dotyczącej procesu wychowania i podejmowanych decyzji,
- sposobu karania i nagradzania oraz możliwości odwoływania się od zastosowanych kar.

Pracownicy Placówki zostali zapoznani z uregulowaniami wewnętrznymi i procedurami postępowania obowiązującymi w Placówce.

(akta kontroli Tom I str. 197-263)

W latach 2022 – 2024 w Domu Dziecka zapewniony zostały wychowankom udział w zajęciach wychowawczych, terapeutycznych, kompensacyjnych i rewalidacyjnych. Wszystkim dzieciom zapewnione zostały świadczenia wskazane w § 18 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej oraz w art. 93 ust. 4 ustawy o pieczy zastępczej.

W latach 2022 – 2024 do Placówki przyjęto dziewięciu wychowanków. Dla wszystkich (poza jednym⁴²) sporządzone zostały Plany pomocy dziecku zgodnie z wymogami § 15 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej. Żadna z rodzin wychowanków, dla których były sporządzane Plany nie była objęta pomocą lub wsparciem ze strony asystenta rodziny. Wychowankom przyjętym w tym okresie zapewniono odpowiednie świadczenia wynikające z przepisów ustawy i rozporządzenia o pieczy zastępczej⁴³. Wszystkie plany pomocy dziecku opracowane w okresie objętym kontrolą zostały przez wychowawcę prowadzącego we współpracy z wychowankiem. Osiem planów pomocy zostało sporządzonych niezwłocznie po sporządzeniu diagnozy psychofizycznej przez pedagoga lub psychologa tj. w tym samym dniu lub do 4 dni od sporządzenia diagnozy. Natomiast w jednym przypadku opisanym w pkt. 2 w sekcji stwierdzone nieprawidłowości plan pomocy sporządzono w dniu przyjęcia dziecka lecz przed sporządzeniem diagnozy.

Wszystkie zbadane plany pomocy były dostosowane do celów i zadań oraz zidentyfikowanych potrzeb dziecka oraz uwzględniały wszystkie okoliczności stwierdzone w diagnozach psychofizycznych. Objęte analizą plany pomocy dziecku odnosiły się do sytuacji rodzinnej, rozwoju psychicznego, fizycznego, stanu zdrowia i stopnia dojrzałości dziecka. Zawierały cele i działania krótko oraz długoterminowe dostosowane do wieku dziecka jego możliwości psychofizycznych, sytuacji rodzinnej, stopnia przebiegu procesu przygotowania dziecka do usamodzielnienia. Opracowane plany pomocy wyznaczały cele pracy z dzieckiem uwzględniające możliwość powrotu

⁴² W dniu 8 sierpnia 2022 r. do placówki o godz. 5:30 przyjęto małoletniego obywatela Wielkiej Brytanii Max H., który został doprowadzony przez Policję w związku z brakiem miejsc w placówkach interwencyjnych. Chłopiec wrócił pod opiekę biologicznego ojca na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Rzeszowie sygn. akt III Nsm 1140/22 w dniu 12 sierpnia 2022 r.

⁴³ art. 4 pkt 4, 5, 7, 9; art. 93 ust. 4 pkt 1, 2, 5, 6, 7; art. 100 ust. 1; art. 100 ust. 2 i 3 ustawy o pieczy zastępczej; § 13 ust. 2 pkt 3, § 15 ust. 1, 2, 3, 4, 5 i 6; § 17 ust. 1 pkt 1; § 18 ust. 1 pkt 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11 i ust. 4 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.

do rodziny biologicznej, umieszczenie w rodzinie przysposabiającej/zastępczej lub przygotowanie do usamodzielnienia. Założone w planach cele i działania, zawierały określenia precyzyjne i realne, które były dostosowane do indywidualnej sytuacji wychowanka. Nie stwierdzono były stosowania standardowych czy ogólnych stwierdzeń, a poszczególne opracowane plany były różne dla każdego z wychowanków. Plany pomocy dziecku opracowane zostały z wykorzystaniem: diagnoz psychofizycznych (poza jednym opisanym w pkt 2 sekcji stwierdzone nieprawidłowości), dokumentacji dotyczącej dziecka (odpis aktu urodzenia, orzeczenie sądu o umieszczeniu dziecka w Placówce lub wniosku o umieszczenie dziecka w Placówce), dokumentów o stanie zdrowia, dokumentów ze szkoły, informacji o prowadzonej pracy z rodziną dziecka i jej rezultatach.

Ustalono, że w Placówce raz na pół roku poddawane były analizie wszystkie plany pomocy dziecku, a wyniki tej analizy były przedstawiane na posiedzeniach Zespołu ds. oceny sytuacji dziecka. Analizy przeprowadzane były przez wychowawców. Wyniki analizy były wykorzystane do wprowadzania zmian w planach pomocy.

Wszystkie plany pomocy były modyfikowane w zależności od zmieniającej się sytuacji dziecka (nie rzadziej niż co pół roku), a modyfikacji dokonywano po przeprowadzonej przez Zespół ds. okresowej oceny sytuacji dziecka, uwzględniając potrzeby wychowanków oraz ustalenia podjęte w trakcie posiedzenia Zespołu

(akta kontroli Tom II str. 151-190)

Do Dyrektora Placówki nie wpływały skargi i odwołania wychowanków od nałożonych na nich kar. Nie odnotowano także nieprawidłowego zachowania pracowników Placówki względem dzieci, naruszających ich godność i poczucie bezpieczeństwa.

W Domu dla każdego z wychowanków prowadzono karty pobytu, o których mowa w § 17 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej. Karty te zgodnie z § 17 ust. 4 powołanego rozporządzenia, uzupełniane były nie rzadziej niż raz w miesiącu.

Stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń Domu dla Dzieci „Dobrawa” oraz sposób ich urządzenia, który miał zapewniać korzystającym z nich wychowankom intymność i poczucie bezpieczeństwa, jak również brak barier i ograniczeń przy wejściu i wyjściu z budynku, opisano w Obszarze I pkt 1.3 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli Tom II str. 151-190)

2.3

W latach szkolnych 2021/2022; 2022/2023; 2023/2024 i 2024/2025, w Placówce opracowano „Plany pracy opiekuńczo-wychowawczej”. Plany zawierały propozycje działań, jakie w okresach tygodniowych były podejmowane w odniesieniu do wychowanków. Działania związane były głównie z realizacją obowiązku szkolnego, powrotem dziecka do rodziny biologicznej, zastępczej lub przygotowania do samodzielności, organizacją czasu wolnego, organizacją spotkań okolicznościowych, utrzymywaniem w porządku pokoi i pozostałych pomieszczeń, dbania o higienę własną oraz zdrowy styl życia. Plany były akceptowane przez Dyrektora Centrum.

Realizacja zadań opiekuńczo-wychowawczych zawartych w planach pracy opiekuńczo-wychowawczej była odnotowana w „Dziennikach zajęć wychowawczych”. Treść i tematyka zajęć wraz z godzinowym rozkładem ich realizacji była zapisywana w poszczególnych dniach tygodnia. Przeprowadzenie zajęć potwierdzali wychowawcy pełniący dyżury.

(akta kontroli Tom II str. 297)

W okresie objętym kontrolą, pod opieką wychowawcy jednocześnie pozostawało od 1 do 3 wychowanków. W procesie wychowawczym wychowawca zabezpieczał wszystkie potrzeby wychowanka, dbał o jego relacje z rodziną i rówieśnikami, pozostawał w stałym kontakcie z wychowawcą i nauczycielami ze szkół. Wychowawca przeznaczał 2 godziny tygodniowo na indywidualny kontakt ze swoim podopiecznym. W tym czasie odbywali wspólne spacery, zakupy, wyjścia na lody, do kina budując wspólne relacje, zacieśnianie więzi dające dziecku poczucie stabilizacji, przynależności i zainteresowania jego sprawami.

(akta kontroli Tom I str. 453)

W okresie objętym kontrolą, w Placówce nie byli zatrudnieni pracownicy na stanowiskach opiekunów.

W okresie objętym kontrolą w Placówce nie wystąpiły przerwy w sprawowaniu opieki nad wychowankami, jak również sytuacji, gdy Placówka była zamknięta. W godzinach nocnych opiekę nad wychowankami sprawowała co najmniej jedna osoba pracująca z dziećmi (§ 11 ust. 2 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej).

Regulamin organizacyjny stanowił, iż opieka w godzinach nocnych sprawowana jest w sposób zapewniający bieżący i stały nadzór nad dziećmi. Osoby sprawujące opiekę w godzinach nocnych są zobowiązane do systematycznych obchodów sypialni wychowanków.

Analiza zapisów⁴⁴ w prowadzonych przez wychowawców w dokumentacji pn. „Raporty „Dobrawa” wykazała, iż opiekę nad wychowankami sprawował wychowawca, który dokonywał każdej nocy trzykrotnie obchód pokoi o godz. 24.00; 02.00 i 04.00. Po dyżurze nocnym trwającym od godz. 18.00 do godz. 06.00 w raportach dokonywane były wpisy m.in. o liczbie wychowanków będących pod opieką oraz o sytuacjach jakie miały miejsce w Placówce, np. „noc spokojna” lub „podano leki dziecku”. Wszystkie wpisy potwierdzane były przez wychowawcę pełniącego dyżur.

(akta kontroli Tom II str.139-150)

W Placówce na 9 przyjętych dzieci żadne nie zostało skierowane i nie przebywało w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym i Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii.

Ustalono, że liczba wychowanków w czasie zajęć opiekuńczych i wychowawczych, zajęć prowadzonych przez pedagoga oraz podczas kierowania procesem wychowawczym nie przekraczała limitów wynikających z przepisów rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, odpowiadała potrzebom oraz rodzajowi prowadzonych zajęć.

(akta kontroli Tom II str. 88-105)

2.4

Dla podopiecznych przebywających w Domu Dziecka prowadzone były karty pobytu dziecka. Ewidencja w kartach prowadzona była przez wychowawców na bieżąco, którzy zgodnie z § 17 ust. 4 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, uzupełniali ją w okresach miesięcznych. W zależności od indywidualnej sytuacji dziecka, karty zawierały opisy i informacje, o których mowa w § 17 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej. Wpisy w kartach nie były powtarzane w kolejnych okresach miesięcznych. Dotyczyły aktualnych potrzeb i problemów wychowanków,

⁴⁴ Analizie poddane zostały zapisy za miesiące lipiec i grudzień w latach 2022; 2023 i 2024.

określały działania zaradcze stosownie do zdiagnozowanych problemów. Nie stwierdzono aby były lakoniczne lub ogólne.

W okresie objętym kontrolą, ewidencja wychowanków Placówki była prowadzona w Księdze ewidencji wychowanków Domu Dziecka. Księga zawierała wpisy odnoszące się do następujących danych: imię i nazwisko dziecka; data i miejsce urodzenia dziecka; adres ostatniego miejsca zamieszkania dziecka; adres zamieszkania rodziców/opiekunów prawnych dziecka; datę przyjęcia dziecka do Placówki oraz ewentualnie datę wypisania dziecka z Placówki i uwagi.

(akta kontroli Tom I str.264-269)

Przebieg pracy z wychowankami domów dla dzieci prowadzonej przez psychologa lub pedagoga zatrudnionych w Centrum były dokumentowane w odrębnych dziennikach⁴⁵.

W dziennikach zostały zapisane imiona i nazwiska osób – psychologów i pedagogów prowadzących zajęcia z dziećmi.

Poszczególne zapisy w częściach dzienników pn. „Wykonywane zajęcia i czynności” zawierały informacje odnośnie:

- daty i godz. pracy;
- problemu i podjętych działań w celu jego rozwiązania ;
- uwag, w tym informacji o kontaktach z osobami lub organizacjami współdziałającymi w wykonywaniu zadań;
- podpis psychologa/pedagoga.

Ustalono, że charakter i specyfika zajęć prowadzonych z dziećmi przez psychologa polegała na:

- indywidualnej pomocy psychologicznej;
- zajęciach terapeutycznych;
- opracowaniu diagnoz psychofizycznych;
- zajęciach ogólnorozwojowych,
- wizyt z dziećmi w specjalistycznych poradniach (Poradnia Zdrowia Psychicznego).

W zajęciach z psychologiem, jednorazowo uczestniczyło nie więcej niż czworo wychowanków.

Charakter i specyfika zajęć prowadzonych z dziećmi przez pedagoga polegała na:

- indywidualnych rozmowach z dziećmi;
- kontaktach z wychowawcami i pedagogami szkolnymi dzieci;
- opracowaniu diagnoz psychofizycznych;
- kontaktach z instytucjami (Sąd Rejonowy; Kuratorium Oświaty);
- podejmowaniu czynności związanych z przyjęciem nowych wychowanków do Placówki.

Analiza zapisów wykazała, iż w zajęciach z pedagogiem, jednorazowo uczestniczyło nie więcej niż czworo wychowanków.

(akta kontroli Tom II str. 25-138)

W okresie objętym kontrolą, dla dzieci przebywających w Placówce były prowadzone „Arkusze badań i obserwacji psychologicznych i pedagogicznych”⁴⁶. W dokumentacji

⁴⁵ Do kontroli zostały przedłożone dokumenty pn.: „Dziennik zajęć pedagoga szkolnego, psychologa, logopedy, doradcy zawodowego, terapeuty pedagogicznego”, według wzoru określonego rozporządzeniem MEN z 19.08.2019 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1664) za miesiące lipiec i grudzień z lat szkolnych: 2021/2022; 2022/2023; 2023/2024 i 2024/2025. Dalej: „Dzienniki”.

⁴⁶ Dalej: Arkusze.

były odnotowywane wyniki i interpretacje badań i testów realizowanych w stosunku do dzieci.

Prowadzone przez psychologa i pedagoga badania i testy dla wychowanków to m.in:

- test zdań niedokończonych – badanie psychologiczne;
- test WISC-R;
- testy/badania pedagogiczne (matematyka; język polski);
- wyniki obserwacji zachowań dziecka podczas swobodnej zabawy;
- badania pedagogiczne (techniki czytania, pisanie, sprawdzian wiadomości i umiejętności; badanie percepcji słuchowej).

W arkuszach były odnotowane badania dzieci prowadzone w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej (np. badanie psychologiczne celem uzyskania orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego; odroczenia od obowiązku szkolnego).

(akta kontroli Tom II str. 25-88)

2.5

W Domu Dziecka nie był powołany stały Zespół do Spraw Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka⁴⁷.

Oceny wychowanków Placówki dokonywano w trakcie posiedzeń Zespołu⁴⁸ zwoływanych przez Dyrektora Centrum. W latach 2022-2024 odbyło się sześć posiedzeń Zespołu, w skład którego wchodził: Dyrektor Centrum, wychowawcy, psycholog, pedagog, pielęgniarka.

Badaniem kontrolnym objęto próbę 9 spraw⁴⁹ i ustalono, iż w posiedzeniach Zespołu brali udział zaproszeni przedstawiciele Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodka Adopcyjnego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Rzeszowie, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie. Na posiedzenia Zespołu byli zapraszani rodzice dzieci⁵⁰, którzy brali udziału w posiedzeniach jedynie sporadycznie⁵¹. Udział osób zaproszonych i biorących udział w posiedzeniach Zespołu był potwierdzony podpisami na listach obecności.

Wychowankowie Placówki byli informowani przez wychowawcę o posiedzeniu Zespołu. Żaden z podopiecznych nie wyraził woli uczestniczenia w posiedzeniach. Swoje opinie przekazywali w rozmowach z pedagogiem lub psychologiem w czasie wysłuchania dziecka zgodnie art. 4a ustawy o pieczy zastępczej.

Dokonywane przez Zespół okresowe oceny dzieci przebywających w Placówce pozwalały na realizację celów określonych w art. 136 ustawy o pieczy zastępczej.

W okresie objętym kontrolą w Domu Dziecka nie przebywali wychowankowie w wieku poniżej 3 lat.

(akta kontroli Tom II str.191-287)

2.6

Po zakończeniu posiedzenia Zespołu, opracowywany był dokument pn. „Wniosek Zespołu do Spraw Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka”⁵² dla każdego dziecka, które

⁴⁷ Dalej: Zespół.

⁴⁸ Terminy posiedzeń Zespołu Dom dla Dzieci „Dobrawa”: 25.05.2022 r. i 18.11.2022 r.; 19.05.2023 r. i 14.11.2023 r.; 14.05.2024 r. i 12.11.2024 r.

⁴⁹ Po trzy z 2022 r., 2023 r. i 2024 r.

⁵⁰ Zapraszani byli rodzice, którzy nie byli pozbawieni praw rodzicielskich.

⁵¹ Jedynie w jednym posiedzeniu w dniu 14.11.2023 r. udział wzięło dwoje rodziców dwóch różnych wychowanków.

⁵² Dalej: „Wniosek” lub „Wnioski”

poddawane było ocenie. Sporządzane dokumenty zawierały następujące dane, opinie i informacje:

- imię, nazwisko, datę urodzenia i przyjęcia do Placówki,
- imiona, nazwiska i aktualne adresy zamieszkania rodziców/opiekunów prawnych dziecka,
- postanowienie sądu, na podstawie którego dziecko zostało przyjęte do Placówki,
- aktualną sytuację prawną i rodzinną dziecka,
- aktualną opinię psychologiczno-pedagogiczną zawierającą informacje dotyczące: rozwoju dziecka; mocnych stron dziecka; pracy z dzieckiem; relacji dziecka z osobami ważnymi dla dziecka; wysłuchanie dziecka;
- aktualną opinię o stanie zdrowia dziecka,
- aktualną opinię bezpośredniego wychowawcy,
- o pracy z rodziną oraz właściwym Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej,
- wnioski do dalszej pracy,
- o zasadności dalszego pobytu w Placówce.

Opracowane dokumenty podpisane były przez Dyrektora Centrum.

Wnioski Zespołu zgodnie z wymogiem art. 138 ust. 2 były przysyłane do Sądu Rejonowego w Rzeszowie III Wydział Rodzinny i Nieletnich oraz do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Ośrodka Adopcyjnego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Rzeszowie, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie.

(akta kontroli Tom II str. 25-138)

2.7

W Domu Dziecka wychowankowie byli informowani o przysługujących im prawach i obowiązkach. W Placówce w miejscach ogólnodostępnych oraz w gabinecie pedagoga wywieszone były na tablicach informacyjnych dane teleadresowe instytucji zajmujących się sprawami dzieci⁵³.

W Placówce wychowankowie po raz pierwszy byli zapoznawani z prawami wychowanka oraz prawami dziecka w trakcie rozmowy z psychologiem i pedagogiem w momencie przyjęcia do Placówki. W wyjaśnieniach Dyrektor Centrum podała, że potwierdzenie pisemne zapoznania się dziecka z prawami wychowanka jest sporządzane w trakcie rozmowy przy jego przyjęciu, a podpis jest składany w sytuacji gdy stan dziecka w tym w szczególności jego wiek umożliwia złożenie własnoręcznego podpisu.

(akta kontroli Tom I str. 197-232)

W Placówce obowiązywał przyjęty w Centrum dla wszystkich trzech podległych domów dziecka Regulamin wychowanka. Wskazany dokument obejmował zarówno prawa (ujęte w 23 punktach) jak i obowiązki (ujęte w 22 punktach) wychowanka. Wskazany regulamin obejmował także regulacje dotyczące systemu wychowawczego, który w placówce oparty został o pozytywną dyscyplinę i konsekwencje. W jego ramach w sześciu punktach wyszczególnione zostały wyróżnienia za wzorową postawę i zaangażowanie w życie placówki przysługujące wychowankom oraz w pięciu punktach ujęte zostały konsekwencje jakie wychowankowie mogą ponosić za nieprzestrzeganie obowiązków określonych w obowiązującym regulaminie.

⁵³ Rzecznik Praw Dziecka, Wydział Rodzinny i Nieletnich Sądu Rejonowego w Rzeszowie, Dziecięcy Telefon Zaufania RPD, Wydział Polityki Społecznej PUW, najbliższa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna.

W wyjaśnieniach Dyrektor Centrum wskazała na realizację praw wychowanków przebywających w Placówce w siedmiu obszarach:

- prawo do wychowywania się w rodzinie i działań na rzecz powrotu do rodziny biologicznej,
- prawo do życia bez przemocy,
- prawo do pomocy w przygotowaniu się do samodzielnego życia,
- prawo do stabilnego środowiska wychowawczego, zaspokajania własnych potrzeb,
- prawo do nauki i wypoczynku,
- prawo do informacji i wyrażania własnych opinii,
- prawo do poszanowania tożsamości, odrębności kulturowej i religijnej.

(akta kontroli Tom I str.197-232)

W Placówce od września 2024 r. zostały przyjęte i obowiązywały Standardy Ochrony Małoletnich.

(akta kontroli Tom I str. 233-251)

2.8

W Placówce stosownie do przepisu art. 4 pkt 1, 2 i 3 oraz art. 93 ust. 4 pkt 4 ustawy o pieczy zastępczej podejmowano działania mające na celu powrót wychowanków do ich rodzin biologicznych. Kwestie dotyczące powrotu dzieci do rodzin biologicznych poruszane były na etapie opracowywania diagnozy psychofizycznej oraz planów pomocy dzieciom oraz w trakcie posiedzeń Zespół do Spraw Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka. W latach objętych kontrolą w wyniku podjętych przez Placówkę działań do rodziny biologicznej powróciło troje dzieci.

(akta kontroli str. 191-292)

W celu oceny sytuacji przyjmowanych dzieci przeprowadzono wywiad na temat sytuacji rodzinnej, a pracownicy Placówki odwiedzali miejsce zamieszkania dziecka. Ponadto w Placówce prowadzono Karty współpracy z rodzicami wychowanka, w których odnotowywano kwestie dotyczące m.in. spotkań i kontaktów z rodziną oraz samego zainteresowania rodziny losem dziecka, a także inne zdarzenia dotyczące kontaktów z rodziną biologiczną (telefony, wizyty, spotkania, wyjazdy).

(akta kontroli str. 191-292)

Kwestie powrotu dzieci do rodzin podejmowane były na etapie sporządzania Diagnoz rodziny (dokument opracowany w Placówce), w którym podejmowano próbę oceny funkcjonowania rodzin wychowanków.

W Diagnozach rodziny kompleksowo poruszano kwestie związane z położeniem wychowanków, uwzględniając m.in. sprawy związane z ich sytuacją:

- opiekuńczo – wychowawczą (opieki nad dziećmi, władzy rodzicielskiej, edukacji, szkoły, rozwoju dziecka);
- rodzinną (status rodziny, relacje między członkami rodziny),
- mieszkaniową (warunków mieszkaniowych, statusu zajmowanego lokalu, liczby domowników),
- formalnoprawną (wyroków sądowych, zadłużenia, sprawy rozwodowe, kwestie ustalenia ojcostwa),
- materialną (środki do zapewnienia podstawowych potrzeb, zasiłki środki na utrzymanie),

- zdrowotną (choroby przewlekłe i genetyczne, wady rozwojowe),
- występowania przemocy w rodzinie (fizyczna, psychiczna, seksualna),
- uzależnień (alkohol, środki psychoaktywne, terapie i inne formy leczenia),
- zawodową (zatrudnienie, wykształcenie, kwalifikacje w tym względzie),
- aktywności społecznej,
- problemów rodziny i ich przyczyn,
- motywacji rodziny do rozwiązywania pojawiających się problemów ((poziom bezradności, degradacji, i odpowiedzialności),
- potencjału i silnych strony pomocnych w zmianach (sytuacja rodzinna, osobista, intelekt, gotowość do kontaktów ze środowiskiem).

Dokument ten obejmował także zagadnienia odnoszące się do celów, jakie winny zostać osiągnięte w pracy z rodziną oraz obszarów potencjalnych zmian formułowanych przez rodzinę, które podzielono na następujące sfery:

- socjalną (materialna, mieszkaniowa, zdrowotna, bytowa, formalnoprawna),
- psychologiczną i dotyczącą relacji w rodzinie,
- opiekuńczo – wychowawczą,
- aktywności społecznej,
- zawodową.

Do Placówki przyjętych zostało 9 wychowanków. W przypadku trzech wychowanków, w związku z upływem terminu wskazanego w art. 100 ust. 4a ustawy o pieczy zastępczej wysłano trzy wnioski o wszczęcie z urzędu postępowania o wydanie zarządzeń wobec dziecka celem zbadania zaistnienia warunków umożliwiających jego powrót do rodziny albo umieszczenia go w rodzinie przysposabiającej.

(akta kontroli Tom II str. 25-138, str.151-292)

2.9

W okresie objętym kontrolą w Placówce usamodzielniało się czterech wychowanków⁵⁴. W każdym z czterech przypadków wyznaczono opiekuna usamodzielniania w terminie przewidzianym w art. 145 ust. 2 ustawy o pieczy zastępczej.

Zgodnie z art. 145 ust. 1, 2 i 4 ustawy o pieczy zastępczej dla wszystkich wychowanków, opracowano indywidualne programy usamodzielniania w ustawowym terminie.

Programy te zostały sporządzone przez wychowanków wspólnie z opiekunem usamodzielniania, a następnie zostały zatwierdzone przez dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie. Ustalono, że każdy z tych Programów zawierał elementy określone w art. 145 ust. 1 ustawy o *pieczy zastępczej*.

W ramach przygotowania do usamodzielniania w Placówce na poszczególne lata szkolne opracowany był program pod nazwą Przygotowanie do usamodzielniania. W okresie objętym kontrolą w programie w poszczególnych latach szkolnych tj. 2022/2023 uczestniczyło pięciu wychowanków oraz po siedmiu wychowanków w latach szkolnym 2023/2024 i 2024/2025. W programie określone zostały cele obejmujące m.in. nabycie szeregu umiejętności społecznych (podejmowanie decyzji, rola małżonka, rodzica), umiejętności poruszania się po instytucjach użyteczności publicznej oraz urzędach, umiejętności niezbędne na rynku pracy, umiejętności niezbędne w organizacji gospodarstwa domowego, gospodarowania budżetem oraz

⁵⁴ Trzech chłopców: jeden w dniu 9 maja 2022 r., jeden – 3 lipca 2023 r. i jeden 1 września 2023 r. oraz jedna dziewczyna w dniu 21 czerwca 2024 r.

nawyków zdrowotnych i higienicznych. Realizacja programu przebiegała zarówno na terenie placówki jak i poza nią, a zajęcia organizowane były przez wychowawców, psychologa, pedagoga, pracownika socjalnego, pielęgniarkę i dietetyczkę.

Ponadto w Placówce w trakcie trwania kontroli na terenie jednego z budynków administrowanych przez Centrum zostało urządzone i oddane do użytku mieszkanie składające się z pokoju, kuchni oraz łazienki z osobnym wejściem. Mieszkanie zostało wyposażone w niezbędne meble, sprzęt kuchenny i AGD oraz sprzęty gospodarstwa domowego. Mieszkanie w lutym 2025 r. udostępnione zostało dwóm wychowankom (dwie dziewczyny) w celu jeszcze lepszej realizacji działań przygotowujących do usamodzielnienia poprzez naukę samodzielnego gospodarowania, przygotowywania posiłków, utrzymania czystości, a także z uwagi na konieczność racjonalnego wykorzystania czasu niezbędnego na przygotowania do egzaminu maturalnego.

(akta kontroli Tom II str. 25-58, 288-292)

2.10

W odniesieniu do zjawisk problemowych występujących przy realizacji zadań z zakresu instytucjonalnej pieczy zastępczej Dyrektor Centrum wskazała, że główne zagrożenie związane jest ze zmniejszającą się liczbą rodzin zastępczych. Powoduje to wzrost liczby dzieci trafiających pod opiekę placówek opiekuńczo-wychowawczych, często niezgodnie z zapisami ustawy o pieczy zastępczej. W ocenie Dyrektor Centrum prowadzi to do przepełnienia tych placówek, które stają się często jedynym miejscem dla dzieci znajdujących się w sytuacji zagrożenia. Kolejnym skutkiem wynikającym ze zmniejszającej się liczby rodzin zastępczych jest wzrastająca liczba dzieci, które mimo orzeczeń sądowych o umieszczeniu w pieczy zastępczej, pozostają w rodzinach, które nie zapewniają im bezpiecznych warunków.

Dyrektor Centrum zwraca również uwagę na konieczność wdrożenia regulacji prawnych dotyczących funkcji opiekuna usamodzielnienia aby uniknąć występujących obecnie sytuacji gdy opiekunem takim zostają osoby przypadkowe lub obce dla wychowanków. Konsekwencją tego są problemy z wdrażaniem i monitorowaniem programów usamodzielnienia wychowanków.

Dyrektor Centrum wskazuje również na zjawisko wykluczenia lub ograniczenia możliwości korzystania ze środków pochodzących z funduszy europejskich. Podejście do deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej w sytuacji gdy w Polsce, w tym także na terenie Województwa Podkarpackiego, drastycznie maleje liczby rodzin zastępczych wymaga pewnej weryfikacji w tym także w obszarze dostępu do środków europejskich, tak aby nie prowadziło to do pogorszenia sytuacji placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz ich wychowanków.

Zdaniem Dyrektor Centrum należy także poprawić sytuację finansową i warunki zatrudnienia pracowników zatrudnionych w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Wpłynie to pozytywnie na fluktuację kadr oraz podniesie atrakcyjność zatrudnienia, która przyciągnie chętnych do pracy.

(akta kontroli Tom II str. 293-295)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Siedem z ośmiu sporządzonych w okresie objętym kontrolą, diagnoz rozwoju psychofizycznego, o których mowa w § 14 *rozporządzenia o pieczy zastępczej* opracowanych dla wychowanków sporządzonych zostało z pominięciem kwestii dotyczących usamodzielnienia się wychowanków, które wymagane są zgodnie z przepisem § 14 ust. 4 pkt 5 *rozporządzenia o pieczy zastępczej*.

Dyrektor Centrum wyjaśniła, że *proces przygotowania do usamodzielnienia rozpoczyna się w chwili przyjęcia dzieci do placówki. Odbywa się zgodnie z planem pomocy dziecku przygotowanym przez bezpośredniego wychowawcę. (...) Podejmowanie działań we wszystkich możliwych obszarach jest ukierunkowane na przygotowanie do usamodzielnienia dziecka. W naszej ocenie jest to niepodważalny fakt, iż wszystkie wykonywane przez nas czynności takie jak; diagnoza, plan pomocy dziecku, realizacja Projektu „Przygotowanie do usamodzielnienia”, opinie przygotowane na Posiedzenia Zespołu do Spraw Okresowej Oceny Sytuacji Dzieci są dokumentami ukazującymi działania podejmowane w celu usamodzielnienia. Sam zapis z diagnozy psychofizycznej – przygotowanie dziecka do usamodzielnienia nie jest w stanie wykazać całego zakresu podejmowanych zadań.*

(akta kontroli Tom II str.288)

NIK wskazuje, iż na podstawie cytowanego wyżej przepisu § 14 ust. 4 pkt 5 *rozporządzenie o pieczy zastępczej*, sporządzana diagnoza psychofizyczna winna zawierać kwestie odnoszące się do przygotowania do usamodzielnienia.

2. Jeden na osiem sporządzonych w Placówce w latach 2022-2024 Planów pomocy dziecku, sporządzony został w terminie niezgodnym z przepisem § 15 ust. 1 i ust. 4 pkt 1 *rozporządzenie o pieczy zastępczej* tj. przed sporządzeniem diagnozy psychofizycznej.

Dyrektor Centrum wyjaśniła, że (...) *w tut. Centrum przestrzegamy zasady i bezpośredni wychowawca przygotowuje plany pomocy dziecku z datą późniejszą niż sporządzona diagnoza psychofizyczna dziecka. Wskazany w zapytaniu przypadek jest wynikiem pomyłki. Diagnoza wychowanki została sporządzona 06.02.2023 r., natomiast wychowawca na planie pomocy dziecku wpisał omyłkowo datę przyjęcia podopiecznej do placówki tj. 25.01.2023 r.*

(akta kontroli Tom II str. 288)

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK podejmowane w Domu Dziecka działania zapewniały prawidłową realizacją zadań opiekuńczo-wychowawczych, dostosowanych do zdiagnozowanych i zindywidualizowanych potrzeb przebywających w nim wychowanków.

W Placówce bez zbędnej zwłoki opracowywane były diagnozy psychofizyczne, w oparciu, o które (poza jednym przypadkiem) wychowawcy sporządzali plany pomocy dzieciom. Stwierdzone braki zapisów w diagnozach w ocenie NIK nie wpływały negatywnie na realizację zadań opiekuńczo-wychowawczych w stosunku do wychowanków gdyż odniesienia do nich znajdowały w pozostałej dokumentacji np. planach pomocy, programach usamodzielnienia.

Dla każdego wychowanka, poza jednym, sporządzono, zgodnie z obowiązującymi przepisami, plany pomocy, karty pobytu i udziału w zajęciach prowadzonych przez psychologa i pedagoga.

Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach opiekuńczych i wychowawczych, prowadzonych przez pedagoga, psychologa w trakcie procesów wychowawczych nie przekraczała limitów wynikających z przepisów *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*, a także odpowiadała potrzebom oraz rodzajowi prowadzonych zajęć. W Placówce, opracowane zostały jednolite i przejrzyste zasady karania i nagradzania wychowanków, których egzekwowanie nie naruszało ich praw.

Prawidłowo przeprowadzano okresowe oceny sytuacji dziecka, z zachowaniem terminów określonych w ustawie o pieczy zastępczej.

W Placówce podejmowane były adekwatne do indywidualnej sytuacji wychowanków działania reintegracyjne, których celem było umożliwienie powrotu dzieci do rodzin biologicznych.

We wszystkich przypadkach terminowo realizowane były ustawowe zadania dotyczące usamodzielnienia wychowanków w związku z osiągnięciem pełnoletności, tj. w wymaganych terminach wyznaczono opiekuna usamodzielnienia i opracowano indywidualny program usamodzielnienia.

OBSZAR

3. Realizacja wniosków pokontrolnych.

Opis stanu faktycznego

3.1

W Placówce przeprowadzona była kontrola Najwyższej Izby Kontroli Delegatura w Rzeszowie nr P/21/089 – Realizacja zadań opiekuńczo-wychowawczych w domach dziecka w 2021 r. W Wystąpieniu pokontrolnym z dnia 30 listopada 2021 r. NIK, w związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, sformułowała następujące wnioski pokontrolne:

- 1) Podjęcie działań mających na celu uwidocznienie w księgach wieczystych trwałego zarządu w odniesieniu do w lokalu, w którym funkcjonuje DD Dobrawa.
- 2) Uwzględnianie w diagnozach psychofizycznych wskazań dotyczących przygotowania dziecka do usamodzielnienia, o których mowa w § 14 ust. 4 pkt 5 rozporządzenia w sprawie pieczy instytucjonalnej.
- 3) Opracowywanie planów pomocy dziecku po sporządzeniu diagnoz psychofizycznych.
- 4) Sporządzanie arkuszy badań i obserwacji psychologicznych oraz pedagogicznych.

W księdze wieczystej prowadzonej dla nieruchomości dokonano wpisu odnoszącego się do sprawowania trwałego zarządu przez Centrum w odniesieniu do lokalu, w którym siedzibę miał Dom Dziecka.

(akta kontroli Tom I str. 63-64)

Sporządzanie planów pomocy dziecku zostało opisane w Obszarze II w pkt 2.1, a sporządzanie arkuszy badań i obserwacji psychologicznych oraz pedagogicznych w pkt 2.4 tego samego obszaru.

W zakresie realizacji wniosku dotyczącego uwzględniania w diagnozach psychofizycznych wskazań dotyczących przygotowania dziecka do usamodzielnienia ustalenia opisano w pkt 2.1 Obszaru II niniejszego wystąpienia, a stwierdzone nieprawidłowości opisane zostały w pkt 1 sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości* w Obszarze II. Ustalono, że wniosek nie został w pełni zrealizowany.

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Niezrealizowanie w pełni wniosku dotyczącego uwzględniania w diagnozach psychofizycznych wskazań dotyczących przygotowania dziecka do usamodzielnienia, o których mowa w § 14 ust. 4 pkt 5 rozporządzenia w sprawie pieczy instytucjonalnej.

Dyrektor Centrum wyjaśniła, że *proces przygotowania do usamodzielnienia rozpoczyna się w chwili przyjęcia dzieci do placówki. Odbyna się zgodnie z planem pomocy dziecku przygotowanym przez bezpośredniego wychowawcę. (...) Podejmowanie działań we wszystkich możliwych obszarach jest ukierunkowane na przygotowanie do usamodzielnienia dziecka. W naszej ocenie jest to niepodważalny fakt, iż wszystkie wykonywane przez nas czynności takie jak; diagnoza, plan pomocy dziecku, realizacja Projektu „Przygotowanie do usamodzielnienia”, opinie przygotowane na Posiedzenia Zespołu do Spraw Okresowej Oceny Sytuacji*

Dzieci są dokumentami ukazującymi działania podejmowane w celu usamodzielnienia. Sam zapis z diagnozie psychofizycznej – przygotowanie dziecka do usamodzielnienia nie jest w stanie wykazać całego zakresu podejmowanych zadań.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK pozytywnie ocenia realizację trzech z czterech wniosków pokontrolnych z kontroli P/21/089. Mimo podejmowania i prowadzenia w Placówce działań zmierzających do usamodzielnienia wychowanków NIK ocenia, że jeden wniosek pokontrolny, dotyczący zawierania w diagnozach psychofizycznych odniesień do kwestii usamodzielnienia, nie został w pełni zrealizowany.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Opracowywanie Planów pomocy dziecku po wcześniejszym opracowaniu diagnozy psychofizycznej.
2. Uwzględnianie, w sporządzanych dla dzieci przyjętych do Placówki diagnozach psychofizycznych, wskazań dotyczących przygotowania do usamodzielnienia się wychowanków zgodnie z § 14 ust. 4 pkt 5 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.
3. Dopuszczanie do pracy z dziećmi w Placówce osób świadczących usługi wolontarystyczne, które spełniają warunki określone w art. 98 ust. 3, w związku z art. 99 ust. 4 ustawy o pieczy zastępczej.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek poinformowania NIK o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, 20 marca 2025 r.

Kontroler
Łukasz Tur

Główny specjalista kontroli
państwowej

/-/

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
p.o. Wicedyrektor
Witold Pałasz

/-/

.....
podpis

